שאול סילם
רב קהילת חב"ד בגילה – עיה"ק ירושלים ת"ו
מח"ס וכל מצותיך אמת || ראש ישיבת דעת מנחם ירושלים
מרבני מכון הלכה חב"ד

השמחה באספקלריה חסידית

לרפואתה השלמה של **אדל תחי' בת אנא** - ערך: שאול סילם

1. פשט דברי תורתנו הקדושה בפרשת כי-תבוא, כח, מז-מח: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל. ועבדת את איביך ...".

- **<u>פשט ראשון - המשך חכמה:</u>**

"והסיבה לזה שלא עבדת הוא **מחמת שהיה לך שמחה וטוב לב מרב כל** ... ".

והיינו שה"שמחה ובטוב לבב מרב כל" מהווה הסיבת לכך שלא עבדת את ה' – ומכאן העונש.

- **<u>פשט שני - רש"י:</u>**

"מרוב כל: **בעוד שהיה לך כל טוב**".

עפ"ז הפשט הוא שלא עבדת את ה' בשמחה, כראוי להיות, כשהיה לך רב כל. לפירוש רש"י זה **יתכן לומר שבכלל לא עבדת את ה'** אז - על אף שהיית יכול וצריך לעבוד אותו (ועוד: בשמחה), כי אין רש"י הרי מדגיש שהבעיה היא העדר השמחה.

- **<u>פשט שלישי - הרמב"ם, הלכות לולב בסופן (פ"ח הל' ט"ו):</u>**

"השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת הא-ל שצוה בהן, עבודה גדולה היא, **וכל המונע עצמו משמחה זו, ראוי להפרע ממנו**, שנאמר: תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב...".

כאן מפורש שהבעיה היא העדר השמחה. עבדת את ה' אלקיך, אך לא עבדת אותו בשמחה (כשהיה לך רב כל ושיכולת לעבדו בשמחה בקלות), ועל זה בא העונש.

- **<u>פשט רביעי – האריז"ל:</u>**

בשער רוח הקודש:
"הנה צריך האדם בעת קיומו כל מצוה ומצוה, או בהתעסקו בתורה, או כשמתפלל התפלה, **להיותו שמח וטוב לב יותר מכאשר מרויח או מוצא אלף אלפים דינרי זהב** וכמו שמצינו על החכם ההוא אביי ע"ה, דהוה קאים קמיה (דרבא) [דרבה], והוא קא בדח טובא, ואמר: תפילין קא מנחנא וכו' (בברכות ל: איתא: אביי הוה יתיב קמיה דרבה, חזייה דהוה קא בדח טובא. אמר: גילו ברעדה כתיב! אמר ליה: אנא, תפילין מנחנא). **וזהו** פירוש הפסוק: תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל (דברים כ"ח), **פי' תשמח יותר מכאשר תרויח רוב כל ממון שבעולם, וזה מרוב כל, פי': יותר מכאשר הוא רב כל**".

בדומה, **בשער המצות, בתחילתו:**

"גם דע כי העושה מצוה, **אין מספיק לו במה שיעשה אותם**, שהרי מצינו בדברי רז"ל שאמרו: כל העושה מצוה א' מטיבין לו ומאריכין לו ימיו, וכיוצא בזה אמרו: כל המקיים מצוה פלונית יש לו כך וכך, והנה אנחנו ראינו כמה וכמה מצות שעושים בני אדם, **ואינם מתקיימים דברי רבותינו ח"ו בענין גודל שכרם אפילו בעולם הזה?!** אבל השרש שהכל נשען עליו הוא שבעשיית המצוה, אל יחשוב שהיא עליו כמשא וממהר להסירם מעליו, אבל יחשוב בשכלו כאלו בעשותו אותה המצוה, ירויח אלף אלפים דינרי זהב, **ויהיה שמח בעשותו אותה המצוה בשמחה שאין לה קץ מלב ומנפש ובחשק גדול כאלו ממש בפועל נותנים לו אלף אלפים דינרי זהב אם יעשה אותה מצוה!** וזהו סוד הפסוק: תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב כו'. וזהו סוד רב ברונא, דחד יומא סמך גאולה לתפלה, ולא פסק חוכא מפומיה כל ההוא יומא (בברכות ט: איתא: אמר ליה רבי אלעא לעולא: כי עיילת להתם, שאיל בשלמא דרב ברונא אחי, במעמד כל החבורה, דאדם גדול הוא ושמח במצות. זימנא חדא, סמך גאולה לתפלה ולא פסיק חוכא מפומיה כוליה יומא)".

לפי פשט זה, אף אם הוא עבד את ה', **ואף אם הוא עבד את ה' מתוך שמחה**, עדיין צריך ששמחה זו תהיה גדולה מהשמחה שתהיה לו כשירויח רוב כל ממון שבעולם!

ולדברים אלו של האריז"ל מרמז אדמו"ר הזקן בתניא פרק כ"ו, באומרו: "ומקרא מלא דבר הכתוב "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וגו', ונודע לכל פרוש האר"י ז"ל על פסוק זה".

- **<u>באור הדברים – אדמו"ר הזקן, לקוטי תורה פ' תזריע, כ, ג:</u>**

"והענין דהנה כתיב: תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, ועבדת את אויביך וגו'. דלכאורה משמע: אף על פי שעובד אלקים, רק שאין העבודה בשמחה וטוב לבב, אזי יומשך העונש: ועבדת את אויביך. וזה אינו מובן, כי מפני מה יהיה העונש המר הזה מחמת חסרון השמחה לבד? אך הענין, כמו שכתוב: כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ומחמת זה נמשך העונש, ואף על פי כן, אילו היה עובד את ה' בשמחה של מצוה, היה גדול כח שמחה זו, שמעורר השמחה למעלה כביכול, והיא מבטלת הדינים כו' ...".

- **<u>פשט חמישי: הרבי, מאמר ד"ה החודש הזה לכם תשי"ז – תורת מנחם התוועדויות חי"ט עמ' 201 ואילך:</u>**

"... דכל ענין של שמחה ותענוג שאפשר רק לצייר, אין זה בערך ודוגמא כלל להשמחה שבתורה ומצוות, שהוא תענוג היותר גדול, למעלה יותר מהתענוג שבגן עדן, **שזהו פירוש מרוב כל, דקאי על התענוג דגן עדן, גן עדן התחתון וגן עדן העליון.** דהנה, התענוג שבגן עדן הוא תענוג נעלה ביותר, עד שכל תענוגי עולם הזה אינם בערך כלל לגבי התענוג שבגן עדן, ולכן אמרו (חגיגה טו, ב): מוטב דלדיינא וליתי לעלמא דאתי, שאף שיסורי גיהנם הם יסורים גדולים במאד, וכמו שכתוב באגרת התשובה (פרק י"ב, מהקדמת הרמב"ן לאיוב) שכל יסורי עולם הזה אין להם ערך כלל ליסורי הנפש שעה אחת בגיהנם, ומכל מקום, כדאי כל יסורי גיהנם (שהוא צער גדול ביותר, וצער הוא היפך התענוג), בשביל ליתי לעלמא דאתי, שזהו גם בשביל התענוג שבגן עדן התחתון, ומכל שכן בשביל התענוג שבגן עדן העליון, שאפילו התענוג שבגן עדן התחתון אינו בערכו ...

ובעשרה מאמרות נברא העולם, והיינו שכל ענין ההתהוות (והיינו גם גן עדן תחתון וגן עדן עליון – ש.ס.) הוא מבחינת הדיבור בלבד, שאין זה בחינת עצמות כלל, כי אם הארה בלבד ...

אמנם על ידי התורה ומצוות שמקיימים בני ישראל ... נעשה המשכת העצמות ...

וזהו אשר קדשנו במצוותיו, **שעל ידי קיום המצוות, מתעלה האדם כל כך עד שנעשה דבר אחד עם העצמות.** וזהו עבדת גו' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, שהשמחה והתענוג שבתורה ומצוות הוא למעלה מרב כל, למעלה גם מהגילוי שבגן עדן, שהרי בגן עדן הוא רק המשכת הארה בלבד, ועל ידי התורה ומצוות נעשה המשכת העצמות".

2. מקורות להכרח השמחה:

- **"תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל. ועבדת את איביך ..."** (פרשת כי תבוא כח, מז-מח) – ע' לעיל.
- **"עבדו את ה' בשמחה ..."** (תהלים ק, ב).
- **"מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים"** (שיר השירים ז, ז).

וע' בדברי הרבי במאמר ד"ה החודש הזה לכם, תשי"ד (תורת מנחם התוועדויות חי"א עמ' 164), שמבאר:

"ואיתא במדרש (שיר השירים רבה על הפסוק) מה יפית: במצוות עשה, ומה נעמת: במצוות לא תעשה, וכל זה אינו מספיק, אלא צריך להיות גם העבודה בשמחה דוקא, שזהו מה שמסיים: **אהבה בתענוגים, שענין זה קשור עם עבודה בשמחה**, כי אהבה בתענוגים היא מלמעלה למטה, דהיינו: אהבת הקב"ה לכנסת ישראל, ובכנסת ישראל הוא ענין **העבודה בשמחה, שמחה של מצוה, שזהו הכלי להאהבה בתענוגים**. וזהו מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים, שנוסף על קיום המצוות, מצוות עשה ומצוות לא תעשה (מה יפית ומה נעמת), צ"ל גם העבודה בשמחה (שזהו הכלי לאהבה בתענוגים) ...".

- **"ושמחת בחגך ... והיית אך שמח"** (פ' ראה, דברים טז, יד-טו).

ועי' בפסחים קט, א שם נלמד מפסוק זה חיוב שמחה ברגל, ונפסק בשו"ע סי' תקכ"ט ס"ב וס"ג.

3. שמחת פורים לעומת שמחת סוכות

עי' לקוטי שיחות חכ"ו שיחה על פורים קטן, ס"ג, שם כותב הרבי:

הכוח לשמחה בעבודת ה' במשך השנה כולה, "וטוב לב משתה תמיד" (משלי טו, טו, מובא ברמ"א סוף או"ח) נשאב מימי הפורים, כי בימי הפורים מרבים בסעודה ובשמחה במדה גדולה ביותר, יותר מכל חגי השנה ...

אין סתירה בין קביעה זו לבין המבואר במספר מקומות שחג הסוכות, זמן שמחתנו, הוא המקור לשמחה של כל השנה כולה.
וכידוע שהכוח לענינים הכלליים בעבודת ה' נובע מהחודש הכללי, חודש תשרי: ראש השנה, הזמן של "תמליכוני עליכם", הוא המקור ליראת שמים במשך השנה כולה, יום הכפורים – מקור לענין התשובה, **סוכות ושמיני עצרת ושמחת תורה – זן שמחתנו – נותנים את הכוח לקיים תורה ומצוות במשך כל השנה בשמחה**,

וכנרמז בדברי הרמב"ם, ששמחה (בסוף הלכות לולב), ששמחה של מצוה - "השמחה שישמח האדם בעשיית המצוה... עבודה גדולה היא..." – באה בהמשך של ה"שמחה יתירה" שהיתה במקדש בחג הסוכות –

ויש לומר, שזאת דוקא בתקופה שבית המקדש היה קיים, כאשר כל הענינים היו כתיקונם ובשלימותם, אז קבלו חיות בעבודת ה' במשך השנה כולה מחגי תשרי, והשמחה בעבודת ה' שאבה מה"שמחה יתירה" שהיתה במקדש בחג הסוכות.

אך בתקופת הגלות, בזמן של העלם והסתר, אין די בשמחה של חג הסוכות כדי להשפיע על העבודה של השנה כולה. כי הימצאות ענינים אלו בחודש תשרי, היא כחיות של כל האיברים הנמצאים בראש, שבו החיות נעלה מכדי להתלבש ולהחיות את האיברים שבגוף, וכך בנמשל, ענינים אלו בעבודת ה' נמצאים בחודש תשרי בדרגה נעלית ביותר מכדי להשמיע על עבודות פרטיות מסויימות שיהיו בגלוי בעבודת האדם במשך השנה כולה.

ולכן יש הכרח בהשפעה ונתינת כוח "קרובה יותר", של יום ודרגה, שאינם בחודש הכללי, כך שיוכלו להוות מקור ונתינת כוח לימי השנה.

ובעניננו – השמחה התמידית במשך ימי השנה – "טוב לב משתה תמיד" – נובעת (אמנם גם מחג הסוכות, אך) באמצעות השמחה של ימי הפורים, שהם מימות השנה שהפכו לימי שמחה דוקא בגלות, ויותר מכך, אלה הם ימים המותרים בעשיית מלאכה, כימים אחרים של השנה, ולכן ביכולתם להשפיע על שמחה כללית בכל מצב שבו שרוי היהודי, ואף במצב של גלות וחולין.

(וע"ע שם לגבי הרמב"ם שענינו: הלכות כשבית המקדש קיים, לעומת השלחן ערוך, וכן לגבי מעלת פורים קטן).

ועי' ג"כ שיחת פורים קטן – לקוטי שיחות ח"א.

עוד להעיר מספר המנהגים (עמ' 74): **שמחת פורים גדולה הרבה משמחת יום טוב**.

4. השמחה: מן התנאים לקיום המצוות בשלימות:

בספר חרדים לרבי אלעזר אזכרי (מגדולי חכמי צפת בתקופת רבי יוסף קארו ורבינו האריז"ל), ב"הקדמה למצוות", מפרט המחבר שבעה-עשר תנאים לקיום המצוות בשלמות. לאחר הכוונה לצאת ועשיית המצוות ביראה ובאהבה רבה, מביא שם כתנאי הרביעי: " השמחה הגדולה במצוה, דכל מצוה ומצוה שתזדמן לו, דורנא הוא דשדיר ליה קודשא בריך הוא, ולפי רוב השמחה, יגדל שכרו, **וכן גילה הרב החסיד המקובל מהר"ר יצחק אשכנזי זצ"ל לאיש סודו, שכל מה שהשיג שנפתחו לו שערי החכמה ורוח הקודש, בשכר שהיה שמח בעשיית כל מצוה שמחה גדולה לאין תכלית** ..."

(וע"ש שמביא בקיצור את דברי האריז"ל הנ"ל אודות "תחת אשר לא עבדת כו מרב כל". וע"ש עוד לגבי שאר התנאים: שיעשה את המצוה כולה ולא מקצתה, שיעשנה בדקדוק גדול, בריצה, בידו ולא על ידי שליח, שהמצוה שתבוא לידו תחילה יעשנה, שלא יעשה שתי מצות כאחת, שיזהר בכבוד המצוה, שלא יחמיץ המצוה, שיהא ממתין ומשתוקק מתי תבוא המצוה, הידור מצוה, זריזות גדולה במצוה, שיעשנה בחבורה ולא ביחיד ושלא יעשה המצוה חנם אלא יקנה אותה בשכר שלם).

5. הדרך להגיע לשמחה:

- **מאמר שושן-פורים קטן התשי"ז** (תורת מנחם התוועדויות חי"ט עמ' 94):

שם כותב הרבי: "**כאשר מתבונן בענין שכר מצוה מצוה**

באבות פ"ד מ"ב: "בן עזאי אומר: הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה, שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה". וע' בפירוש רבי עובדיה מברטנורא שענין "מצוה גוררת מצוה" הוא מצד טבע האדם, כל עוד וענין "שכר מצוה מצוה" הוא מצד הקב"ה. זאת לגבי פשט המשנה. כאן בדברי הרבי, יש ל"שכר מצוה מצוה" משמעות שונה לחלוטין, והוא כי הממשיך את שכר המצוה, הוא המצוה עצמה, וכמפורש בספר התניא.

ואכן בהערה 18 שבמאמר, מפנה הרבי לביאור משנה זו, שבספר התניא פל"ז ופרק ל"ט. **בתחילת פל"ז** מבואר כי "הגורם שכר מצוה (שיהיה **בימות המשיח ותחית המתים**) היא המצוה בעצמה, כי בעשיתה ממשיך האדם גלוי אור אין סוף ברוך הוא מלמעלה למטה להתלבש בגשמיות עולם הזה, ודבר זה יתגלה בימות המשיח ותחית המתים. **בפרק ל"ט**, מבאר אדמו"ר הזקן **שבגן העדן**, נהנות הנשמות, העומדות בהיכלות ומדורין דבריאה או יצירה, מזיו תורתן ועבודתן הנכללות ממש בי' הספירות – ש.ס.),

אזי מרגיש את היוקר והחשיבות דתורה ומצות, ועל ידי זה נעשית עבודתו בשמחה. וענין זה שייך לכל ישראל, שצריך להרגיש את היוקר והחשיבות דתורה ומצות, ומצד זה צריכה להיות עבודתו בשמחה, וכאשר חסר בהשמחה, אין זה חסרון פרט מסויים בלבד, אלא זה מורה שחסר אצלו כל הרגש היוקר והחשיבות דתורה ומצות" (וע' שם בהמשך שישנה עוד מדרגת שמחה הבאה כמתנה מלמעלה, עליה נאמר (תהלים צז, יב): " שמחו צדיקים בהוי' ", שאינה שייכת לכל בני ישראל, אלא לצדיקים בלבד).

- **מאמר ד"ה החודש הזה לכם התשי"ז** (תורת מנחם התוועדויות חי"ט עמ' 201 ואילך):

הענין כאן מתחבר למובא לעיל, כאשר לעיל הנושא היה: איך להוליד את השמחה במוחין, וכאן: איך להמשיך את השמחה מהמוחין ללב.

בהמשך לדברי הרבי שבמאמר זה (ד"ה החודש הזה לכם, התשי"ז), המובאים לעיל בפיסקה 1. , מבאר הרבי מהי הדרך בה יגיע האדם לידי שמחה, וז"ל הק':

"וכאשר **יתבונן האדם ביוקר התורה ומצוות כנ"ל**, עד שיבין זאת ויונח אצלו ... אזי שייך שיבוא לענין השמחה.

אמנם שמחה זו היא רק במוח, אבל תכלית הכוונה היא שיומשך גם בהרגש הלב, כמו שכתוב (ואתחנן ד, לט): וידעת היום והשבות אל לבבך ... **אמנם בין המוח ולב יש מיצר הגרון שמפסיק בין המוח להלב, שזהו ענין דמצרים.** וכמבואר בכמה מקומות שהגרון יש בו קנה וושט ווריד, והוא ענין תאות גשמיות, **דוושט הוא תאות אכילה ושתיה, קנה הוא התענוג שבדיבור ... ווריד הוא ענין רתיחת הדמים בכל הענינים אשר לא להוי' המה**, שהם כל הענינים שאינם בקדושה ותכלית הביטול, דכיון **שאין הקב"ה שורה אלא על דבר שבטל אצלו יתברך**, הרי כל הענינים שאינם בתכלית הביטול, לא להוי' המה, וכמו שכתוב (משלי טז, ה): תועבת הוי' כל גבה לב. וזהו ענין מיצר הגרון, שמצד זה ישנו ההפסק בין המוח והלב, דאף שמתבונן במוחו ונעשה ענין השמחה במוחו, מכל מקום, אין זה נמשך בהרגש הלב. **והעצה לזה הוא שיהיה הענין דיציאת מצרים, היינו להסיר את המצרים וגבולים כו', ואזי יומשך מן המוח להלב, ולבא פליג לכל שייפין** (ראה זהר חלק ב' קנג, א ... והענין: שמהרגע שזה מגיע מהמוח ללב, אזי הלב מחלק את החיות לכל האברים), שיומשך בכל ענייני השמחה דתורה ומצוות, שעל ידי זה נעשה המשכת העצמות ... ".

עד שהגענו לענין מיצרי הגרון, כאן המקום להעתיק דברים מתוקים מדבש שאמרם הרבי בהתוועדות ליל שמחת תורה התשט"ו (תורת מנחם התוועדויות חי"ג עמ' 8-47), וז"ל הק':

"גם בענין האכילה – צריכה להיות עבודה, דהיינו שהאכילה תהיה לשם שמים.
[ואדרבה: בימינו עיקר העבודה היא באכילה, ולא בתענית –
כפי שאמר כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, שבדורות שלפנינו היתה עבודה בענין של צום ותענית, כיון שלא היו מסתכלים כל כך זה על הנהגתו של זה, ואפילו אם ידעו שפלוני מתענה, לא היו עושים מזה "מציאות" ... , ולכן היה אפשר לפעול שענין התענית יהיה באמיתיות;
מה שאין כן **בימינו, כאשר כל אחד מסתכל על חבירו, ומכל דבר עושים "מציאות" – אזי ענין התענית אינו עבודה, כי אפילו אם יעלה בידו שאיש לא ידע על כך, הרי עצם הידיעה שאם יוודע הדבר אזי יעשו מכך "מציאות" ... , מביאה אותו לידי ישות ... , מצד המחשבה שאילו יצוייר שהדבר יוודע לחבירו, בודאי יכבדנו מאד ! ..**
ולכן, בימינו ענין התענית איננו עבודה, והעבודה היא – באכילה, שתהיה לשם שמים].
והדרך לזה – על ידי ההתבוננות שיתבונן האדם במעמד ומצב של נשמתו כמו שהיתה למעלה קודם ירידתו בגוף, שאז היתה בתנועה של אהבה ויראה, ולא היתה לה שום שייכות לענינים גשמיים; **ואילו עתה, בהיותה בגוף, מלבד זאת שעושה את הענינים הגשמיים שמוכרח בהם, הרי הוא עושה זאת מתוך תענוג וחשק: אם חסר מלח במאכל מוסיף הוא מלח, וכיוצא בזה** – הרי גם אם עדיין אינו אוחז במדריגה זו (שלא ירגיש תענוג בענינים גשמיים), תפעל בו ההתבוננות על כל פנים בהנוגע לפועל, שאכילתו תהיה כדבעי ".

- **אגרת הרבי - במורה לדור נבוך** (ח"א עמ' 79):

"דרך אחת לגרום לשמחה ואושר ... היא – כפי שהוסבר במקורות שונים – **להתבונן בזכות הנפלאה שהקב"ה נתן ליהודי ללמוד את תורתו ולקיים את מצוותיו**, עם היכולת להפיצן בסביבתו ... מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא פסח על כל המלאכים הקרובים אליו ובחר בעם היהודי כאן בעולם הזה שיקיים את מצוותיו בחיי היום יום".

- **תורת מנחם התוועדויות תשמ"ו** (ח"א עמ' 9-337):

להלן דברים שאמרם הרבי בהתוועדות ליל שמחת תורה התשמ"ו, בהם מתחדש כי בעצם קיום מצווה טמונה התעוררות שמחה, וכדלהלן. פשוט הוא שהתבוננות בענין תעזור לשמוח באופן גלוי בקיום מצוה.

ראינו לעיל שהתבוננות במה ש"שכר מצוה הוא *המצוה בעצמה*", גורמת לשמחה. להלן מבואר כי גילוי אלקות גורם לשמחה. והדברים הם "היינו הך", כי הרי המצוה היא גילוי אלקות, והוא הגורמת לשמחה, וכדלהלן:

"ענינם של "האותות והמופתים" הוא - גילוי אלקות. והנה, אחד הענינים העיקריים בין "האותות והמופתים ... בארץ מצרים" הוא - קריעת ים סוף, שאז היה גילוי אלקות בדרגא נעלית ביותר אצל ***כל בני ישראל*** ...

והנה, **גילוי אלקות זה פעל אצלם ענין של שמחה, "אז ישיר משה ובני ישראל"**, "ותצאן כל הנשים ... בתופים ובמחולות", ועד כדי כך, ש"אפילו עוברין שבמיעי אמן אמרו שירה על הים", כלומר שהעוברין עצמם ראו את הנס והגילוי אלקות ...

ראיית גילוי אלקות צריכה לפעול (ופועלת) ענין של שמחה, על דרך "שירת הים" שהיתה כתוצאה מהגילוי אלקות דקריעת ים סוף ...

"עשיית המצוה" תוכנה – הוספה בגילוי אלקות, כלומר מלבד הגילוי אלקות במציאות הבריאה מצד כללות ההתהוות, ישנה הוספה בגילוי אלקות על ידי קיום המצוות ...

והנה, מכיון שגילוי אלקות פועל ענין של שמחה, וככל שיהיה גילוי אלקות באופן נעלה יותר, תהיה גם השמחה באופן נעלה יותר ... **הרי מובן ש"השמחה ... בעשיית המצוה" היא על דרך ובדוגמת "שירת הים" על הגילוי אלקות שהיה בעת קריעת ים סוף "**.

6. השמחה ענין תמידי, גם בעניני הרשות:

- **בתורת מנחם התוועדויות חי"ט** עמ' 9-308 (ובדומה בקיצור נמרץ באגרות קודש חט"ו עמ' רל"ב, אגרת ה'תקנא) איתא:

"... ישנם כאלו "יראי שמים" שמהדרים ביותר במאמר רז"ל "אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה" (ברכות לא. – ואגב ע' בתורת מנחם שם עמ' 291 פשט במאמר חז"ל זה, שבא לאפוקי "שמחה בלי גבול", שיהיה

שייך רק לעתיד לבוא – ש.ס.), וטוענים: "לשמחה מה זה עושה" (לשון הכתוב - קהלת ב, ב), בה בשעה שבית המקדש חרב כו?!...
אבל אף על פי כן, יודעים אנו שדרכו של הבעש"ט היתה להדגיש את ענין השמחה – "עבדו את ה' בשמחה" (תהלים ק, ב).
ובאמת אין זה חידוש של הבעש"ט, אלא זהו פסק דין מפורש בדברי הרמב"ם:
בסוף הלכות לולב כותב הרמב"ם: "השמחה שישמח אדם **בעשיית המצוה** .. עבודה גדולה היא ... ובהלכות דעות (פ"ג, הלכות ב-ג) כותב הרמב"ם: "צריך האדם **שיכוין לבו וכל מעשיו כולם** (" שבתו וקומו ודבורו .. אכילה ושתיה וכו' ") לידע את השם בלבד .. **נמצא כל ימיו עובד את ה' תמיד** .. כל מעשיך יהיו לשם שמים (אבות פ"ב משנה י"ב) .. בכל דרכיך דעהו (משלי ג, ו).
ואם כן, כאשר מקיימים שני פסקי-דינים אלו, אזי נמצאים תמיד במעמד ומצב של שמחה" (נראה לי לומר שאין הפשט שעל האדם להיות בשמחה תמיד, מה שיהיה מצבו, אלא שאם יכוין לבו שיהיה לה' ואת מעשיו שיהיו לשם שמים, אזי מעשיו יחשבו לעבודת ה' ולמצוה, ויצטרך האדם להיות בשמחה – ואגב, על פי דברי הרבי שמובאים בסוף פיסקה 4. לעיל, יוצא כי הדבר גם יעזור לו שיהיה בשמחה, כי כל גילוי אלקות מביא שמחה – ש.ס.).

- ובדומה **בתורת מנחם התוועדויות חי"ג** עמ' 48, איתא:

"**וכיון שהענין ד"עבדו את הוי'" צ"ל באופן תמידי** (ע' לעיל, ע"פ הלכות דעות שבמשנה תורה לרמב"ם)**, ו"עבדו את הוי'" צ"ל "בשמחה"** (ע' לעיל, ע"פ סוף הלכות לולב שבמשנה תורה לרמב"ם) **– הרי מובן, שגם ענין השמחה צ"ל באופן תמידי.**

והיינו שמצד זה שהוא יהודי, ועומד בתנועה של דבקות באלקות (לפני כן בשיחה דיבר הרבי על ענין אכילה ושאר דברי חולין שצריכים להיות לשם שמים – ש.ס.), ומצד זה הרי הוא חי – מזה לבד צריך להיות בשמחה גדולה ביותר.
וכידוע הסיפור אודות הרב הצדיק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב, שפעם ראוהו יוצא בריקוד בבית הכנסת לפני תפילת שחרית, ושאלוהו: לשמחה מה זו עושה? מה פשר השמחה עתה – לפני התפלה ולפני כל שאר הענינים? והשיב ר' לוי יצחק, שבאמרו זה עתה את ברכות השחר – כפי שנוהגים אצלם לומר את ברכות השחר בבית הכנסת – והגיע לברכת "שלא עשני גוי", התבונן עד כמה מאושר הוא, שהרי היה יכול להיות באופן אחר ח"ו, ואף על פי כן "לא עשני גוי"! ואם כן, כמה מאושר הוא שזכה בענין שלא התייגע עבורו כלל, שזוהי שמחה גדולה ביותר, כמי שזוכה בהון עתק שלא עמל ויגע בו כלל".

- וע' **תורת מנחם – התוועדויות תשמ"ו ח"א** עמ' 3-601, שהשמחה התמידית: מהדגשי הבעש"ט:

" ... עשית ה"חשבון-צדק" אינה בסתירה לעבודה בשמחה, כפי שמבאר אדמו"ר הזקן בתניא [ספל"ד, אדה"ת רפי"א] מה שכתוב בזהר "חדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא וכו' " ...

אפילו לאחרי הדגשת ענין השמחה ע"י **האריז"ל** – הרי אפילו בין תלמדיו של האריז"ל היו כאלה שעיקר עבודתם היתה בקו היראה והמרירות.

ענין השמחה היה אצלם בנוגע ללימוד התורה, עליה נאמר: "פיקודי ה' ישרים משמחי לב", וכן בנוגע לקיום המצוות; אבל העבודה דבירור הגוף, למשל, היתה בקו הפכי – באופן של תעניות וסיגופים כו'.

ולאחרי כן, כאשר בא **הבעש"ט** וגילה את תורת החסידות – הדגיש עוד יותר את ענין השמחה בעבודת ה', תוך כדי **שלילת הענין דתעניות וסיגופים**, כמבואר גם בתורתו הידועה על הפסוק "כי תראה חמור שונאך גו' עזוב תעזוב עמו", שאין לשבור את חומר הגוף ("חמור שונאך") ע"י תעניות וסיגופים, כי אם – "עזוב תעזוב עמו" – לברר ולזכך את הגוף, וביחד עמו לעבוד את ה'.

ולאחרי כן, הודגש עוד יותר, באופן של "יתפרנסון", הבנה והשגה – ע"י **אדמו"ר הזקן**, הן בנוגע לשלילת ענין העצבות, עד כדי כך, **שאפילו באותם זמנים מיוחדים שבהם צריך להיות ענין של מרירות כו', הרי זה באופן ד"בכל עצב יהיה מותר"** (משלי יד, כג), היינו כדי שיבוא מזה יתרון – "השמחה הבאה אחר העצב" (תניא פל"א); **וכל זה – בזמנים מיוחדים**, אבל כללות העבודה צריכה להיות מתוך שמחה וטוב לבב (ראה תניא פל"ג), והן בנוגע לשלילת הענין דתעניות וסיגופים – כמבואר בארוכה באגרת התשובה (פרק ג) ...

וכאמור, אין זה בסתירה לכך שידע איניש בנפשיה מעמדו ומצבו – מכיון ש"חדוה תקיעא בליבאי מסטרא דא וכו' " ...

- **בתורת מנחם התוועדויות חט"ז** עמ' 9-98, איתא:

"תכלית הכוונה היא לפעול את הענין ד"נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים", שיהיה להקב"ה דירה כאן למטה. וכשם שהאדם הדר בדירה, נמצא הוא בדירה בכל עצמותו ... כך הוא גם הפירוש ד"דירה בתחתונים", שהקב"ה יהיה למטה בכל עצמותו ומהותו יתברך.

כתיב (דברי הימים א', טז, כז) **"עוז וחדוה במקומו", שבמקום בו נמצא הקב"ה ישנה שמחה. ובמילא, כדי שיהיה "דירה בתחתונים", בהכרח שיהיה "עוז וחדוה"**, ואזי יוכל להיות מקומו ודירתו יתברך.

ובזה יובן שצריכים להיות תמיד בשמחה. אפילו בזמנים שעליהם נאמר "ממעטין" – גם אז צריכים להיות בשמחה, במידה ידועה, מכיון ש"דירה לו יתברך" בהכרח לעשות תמיד, בכל רגע ורגע, שהרי "זה כל האדם", אני (לא) נבראתי (אלא) לשמש את קוני, ובמילא מוטל החיוב להיות תמיד, בכל רגע, בשמחה".

- **בספר מעייני הישועה** עמ' 33 ואילך:

שם מבאר הרבי ש"ישנם בענין השמחה שבע דרגות, הנחלקות לב' סוגים, השמחה דכללות הבריאה, והשמחה דישראל". ומובן שם שמדובר בדרגות שמחה בסדר עולה. וכמה חידושים גדולים בענין זה: 1. שהענין כאן ממש יוצא דופן, כי מדובר גם בשמחה שאיננה מוגבלת לישראל, 2. כאן נותן הרבי יחס בין שמחה של מצוה, לבין דרגות בסיסיות יותר של שמחה, וז"ל כ"ק אדמו"ר שם:

בנוגע לכללות הבריאה:
א) השמחה דכל נברא מצד עצם ענין ההתהוות.
ב) שמחה יתירה מצד התהוותו בדוגמת בורא.

ג) בריאת זמן מיוחד לשמחה – "זמן שמחתנו".
ובהוספה לזה – בנוגע לישראל:
ד) השמחה על זכותו "לשמש את קונו" בפועל ממש.
ה) שמחה יתירה מצד **הצווי** ד"עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב.
ו) הוספה בשמחה במצוות **שתוכנם** הו"ע השמחה – "מועדים לשמחה".
ז) ב"מועדים לשמחה" גופא – שמחה יתירה ב"זמן שמחתנו".

וע"ש באריכות בביאור כל הנ"ל.

7. כיצד ועד היכן צריכה להיות השמחה:

- **בסוף הלכות לולב**, ובהמשך לדברים שהבאנו בפיסקה 1., כותב הרמב"ם:

"... וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו (מדובר לפני כן על עשיית מצוה ועל אהבת הא-ל – ש.ס.) **הוא** הגדול המכובד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אמר (אודות ריקודיו בעת העברת ארון האלקים מבית עובד אדום הגתי לעיר דוד – ש.ס.): ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני (שמואל ב', ו, כב). ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה', שנאמר: **והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה' וגו'** (שמואל ב', ו, טז) ".

- **בתורת מנחם התוועדויות – תשמ"ה** ח"ד עמ' 2189-92 (התוועדות דיום ב' דחג השבועות התשמ"ה), איתא:

" יכול מישהו להשלות את עצמו ... ולטעון שהשמחה שלו היא – מלימוד התורה, "פיקודי ה' ישרים משמחי לב"!

מצד גודל מעלתו – טוען הוא – אינו זקוק לאכילת בשר ושתיית יין כדי שיהיה בתנועה של שמחה; לא זה הדבר שמביאו לידי שמחה; השמחה שלו היא – בלימוד דרושי חסידות המבארים את מעלת יו"ט! ...

... **הוא** – יהודי מכובד עם זקן לבן, ומה גם שהוא "משכיל" ו"עובד" וכו' – יש לו לשמוח בשמחה **פנימית**, ולכן יושב הוא בעינים עצומות, כ"ישן" ...

ובכן עליו לדעת שעיקר החידוש ד"זמן מתן תורתנו" הוא – הפעולה בגשמיות העולם, ומכיון שכן, צריכה השמחה לחדור בענינים גשמיים כפשוטם, ובאופן שהשמחה תהיה ניכרת גם **בחיצוניותו**, כלומר לא לשבת "פאר'דביקות" בעינים עצומות, כי אם "עיניו **למטה**" (לשון חז"ל – יבמות קה, ב (שם מדובר במתפלל, שצריך שיהיו עיניו למטה – ש.ס.)) – להביט על **רגליו** שירקדו בפועל ! ...

... ומה שטוען ש**קשה לו** לעזוב את העיון וההבנה וההשגה בתורה כדי לשמוח ולרקוד – כבר כתב הרמב"ם ש"השמחה ... **עבודה גדולה** היא" !

זוהי אמנם עבודה קשה ("עבודה גדולה" – גם מבחינת הקושי שבה), אבל ביחד עם זה, הרי זו עבודה נעלית ביותר.

וכפי שממשיך ומסיים: " שנאמר והמלך דוד **מפזז ומכרכר** לפני ה' ", כלומר כך היתה הנהגתו של **דוד מלך ישראל**, וביחד עם זה – מביא הרמב"ם ענין זה בתור **הלכה ופסק דין** (לא רק ליחידי סגולה, כי אם) **לכל אחד ואחד** מישראל, "לקטן ולגדול (לשון הרמב"ם בהקדמתו לספר היד)".

אמנם, עדיין יכול מישהו לחשוב לעצמו: בידעו מעמדו ומצבו, גדולתו בתורה כו' – הרי סוף כל סוף עושה "ליצנות" מעצמו כאשר מטפח בידיו ורוקד ברגליו ?! ... ומה יאמרו על כך העומדים מסביבו – הרי בוז יבוזו לו ! ...

... ועל דאגתו מפני ה"ליצנות" – כבר היה בזמנו של דוד המלך, כמסופר בתנ"ך אודות מיכל בת שאול, שבראותה את המלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה' – "ותבז לו בלבה", והוסיפה ללעוג בפניו באמרה לו: "מה נכבד היום מלך ישראל אשר הגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הרקים" ... ואף על פי כן, לא התפעל דוד המלך מדבריה, והשיב לה: "ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני ועל האמהות אשר אמרת – **עמם אכבדה**" !

ובהקדמה:
אודות מיכל בת שאול – איתא בגמרא (עירובין צו, א): "מיכל בת כושי (בת שאול) היתה מנחת תפילין, ולא מיחו בה חכמים" ... דבר הדורש כמה תנאים מיוחדים: לכל לראש: גוף נקי, ובפנימיות הענינים – שעבוד המוח והלב, וכן המשכת המוחין במדות, היינו, שלטון המוח על הלב, שזוהי עבודה שאינה שייכת כל כך לנשים, שכן עבודתם היא באופן אחר – התגברות רגש הלב ... אצל מיכל בת שאול – היה הענין דשלטון המוח על הלב כמו אצל **אנשים**, שלכן "היתה מנחת תפילין, ולא מיחו בה חכמים".

ולא עוד, אלא שמפשטות הענינים משמע, שהיתה מנחת תפילין במשך **כל היום** – כפי שהיה נהוג בימיהם (ראה רמב"ם הלכות תפילין פ"ד הכ"ה) ...

ומזה מובן, שהלעג דמיכל בת שאול על הנהגתו של דוד המלך – יש לו מקום מצד **שכל דקדושה** (התגברות המוח), שכן, מצד שכל דקדושה יש מקום לקושיא על הנהגה זו: היתכן לרקוד ולשמוח, אפילו כשמדובר אודות שמחה הכי גדולה – במקום לעסוק בתורה, אשר "תלמוד תורה כנגד כולם" !

אמנם כל זה – **לפני** המענה של דוד המלך; מה שאין כן לאחרי שענה דוד "ונקלותי עוד מזאת גו' " – נעשה הדבר **הוראה בתורה**, ועד שהובא בתור **פסק דין להלכה**, שצריכים להיות הנהגה ד"מפזז ומכרכר לפני ה' ", ואז – רחמנא ליצלן להלעיג או אפילו לשאול קושיא על הנהגה זו ! ...

ויהי רצון שדברים אלו יבואו לידי מעשה בפועל, שכן "לא המדרש עיקר **אלא המעשה**".

ובפשטות: אלו שיושנים – יתעוררו משנתם, אלו שנמצאים עדיין במצב של קרירות עד למצב של קפאון ... – יפשירו מהקפאון, ולא עוד, אלא שתכנס בהם **רוח חיים**, רוח של שמחה, עד שישמחו וירקדו בפועל ממש, וכאמור, באופן ד"**מפזז ומכרכר** לפני ה' " ...

- **שאול המלך: עבודה על פי טעם ודעת, דוד המלך: עבודה ללא הגבלה של שכל – קבלת עול –** תורת מנחם התוועדויות חי"ד עמ' 59:

"... ובזה יובן גם כן מה שדוד ענה לה "אשר בחר בי מאביך" – שבכך הצביע על החילוק בסדר העבודה:

עבודתו של שאול היתה על-פי טעם ודעת, ולכן לא רצה שאול להחרים לגמרי את עמלק, כיון שעל-פי שכל הסתבר לו שיש צורך ב"מיטב הצאן והבקר למען זבוח לה' אלקיך", כפי שאמר לשמואל.

וזהו שאמר דוד "אשר בחר בי מאביך": שאול, שהלך אחרי הטעם – ניטלה ממנו המלוכה, וניתנה דוקא לו, "לצוות אותי נגיד" (שמואל ב', ו, כא), דוד דוקא, שעבודתו בקבלת עול, כמו שכתוב "דוד **עבדי**" (ב-10 מקומות בתנ"ך: שמואל ב', ג, יח; מלכים א', יא, יג לד ולח; מלכים ב', יט, לד וכ, ו; ישעיה לז, לה; ירמיה לג, כא וכב; תהלים פט, כא – ש.ס.). ולכן, אם רוצים שמלכותו תהיה מלוכה קיימת – צריכה להיות קבלת-עול, "ונקלותי גו' והייתי שפל גו' ", ללא הגבלה של שכל ".

- **השמחה היא עבודה, ולכן גם צדיק לא יוכל להסתפק בשמחה טבעית - תורת מנחם – התוועדויות תשמ"ו ח"א** עמ' 336:

"הלשון "**עבודה**" (בדברי הרמב"ם הנ"ל אודות השמחה – ש.ס.), ועל אחת כמה וכמה "עבודה **גדולה**", מורה (לא רק על **מעלת וגדלות** הענין, אלא גם) שזהו ענין הדורש **עמל ויגיעה**, ענין הקשור עם **שינוי הטבע והרגילות** – כמבואר בתניא (פרק ט"ו) "מ"ש בגמרא דעובד אלקים היינו מי ששונה פרקו מאה פעמים ואחד ... מפני שהוא יותר מרגילותם", היינו, שתואר "עובד אלקים" קשור עם שינוי טבע הרגילות.

וצריך להבין:
בשלמא בנוגע ליהודי שנמצא בדרגא נמוכה בעבודת ה' ... אמנם, בנוגע ליהודי שהגיע **לדרגא נעלית** בעבודת ה', עד **לצדיק גמור** – כיצד שייך לומר ש"השמחה ... בעשיית המצוה ... **עבודה גדולה היא**" ... ?!

והביאור בזה:
בדיוק הלשון "עבודה גדולה היא" – כוונת הרמב"ם להשמיענו, שגם צדיק גמור שיודע את גודל העילוי דקיום המצוות, כך שאצלו רגש השמחה הוא דבר הבא מאליו וממילא, גם אצלו צריכה להיות "**עבודה גדולה**" בענין השמחה, כלומר, שנוסף על השמחה שבדרך ממילא, עליו להוסיף בענין השמחה באופן **שבאין ערוך** כלל, עד כדי כך, שהוספה זו היא בבחינת "עבודה" ,**שינוי טבע הרגילות**, עד "לעבודה **גדולה**", בערך לשמחה שהיתה אצלו לפני זה ".

- **שמחה אמיתית היא דוקא ביחד או מצד ביטול וענווה - תורת מנחם התוועדויות ח"ד** עמ' 121-3:

"**והנה הכלי לענין השמחה באלקות הוא הביטול**, דבמקום שיש ביטול הוא גילוי השמחה העליונה, מה שאין כן בהרגשת היש לא ישנו ענין השמחה. וזהו מה שכתוב (ישעיה כט, יט) ויספו ענוים בה' שמחה,

דענוים דוקא מוסיפים שמחה בה'. **ולכאורה נפלא הדבר ... הרי ענוה ושמחה הן ב' תכונות הפכיות**, דענוה היא התנועה דכיווץ ושמחה היא התנועה דהתפשטות והתרחבות, ואיך אפשר שעל ידי ענוה יגיע האדם לשמחה. **אך הענין הוא, דענוה אינה השפלות הבאה מצד פחיתות הנפש שאינו מוצא טוב בנפשו אלא ענין הענוה הוא מצד העדר הרגש עצמו, דהגם שיודע מעלות עצמו אינו מחשב את עצמו למציאות.** דאין זה שאינו יודע מהטוב שלו כי אם יודע הוא שהוא טוב וישר בכל דבר ומכל מקום אינו מחזיק טובה לעצמו להיותו בטל בעצם. ועוד, כאשר מתבונן אשר כל הטוב שלו אינו מצד עצמו אלא בא בירושה לנו מאבותינו ... ומזה באה הענוה, מאחר שאין זה בכח עצמו ... **וענוה זו היא כלי לענין השמחה**. דהנה ענין השמחה בא דוקא כאשר מקבל מתנה שלא הרויח אותה ואינה מגיעה לו, ולכן הוא שמח, אבל כאשר בא על שכרו איך שייך שמחה על זה. ולכן הנה **מי שאין בו מדת הענוה אלא הוא מרגיש את מעלת עצמו, לכן אין השמחה שלו (על הדברים שקיבל) בשלימות, א' משום שחושב שהדבר מגיע לו, ועוד שאם חסר לו איזה פרטים הרי החסרון גורם לעצבות** ...

אמנם אף שהשמחה האמיתית באה על ידי ענוה וביטול, הרי בשמחה זו עצמה אפשר שיהיו כמה אופנים. דלפעמים אפשר שהשמחה עצמה היא במורגש. **דהשמחה האמיתית היא שמחה פשוטה על אלקות באופן שאינו מרגיש את עצמו כלל כי שוכח על עצמו לגמרי ... בלי הרגש עצמו.** אך כאשר נרגש אצלו ענין השמחה אז מסתלקת השמחה העליונה, ועד שאפשר שיפול ברע חס ושלום. והגם שההרגש הוא בדקות עדיין, אך מזה אפשר שתהיה יניקה לחיצונים ... וזהו ופלגשו ושמה ראומה (וירא כב, כד – לגבי פילגש נחור – ש.ס.), כידוע הביאור בזה דראומה אותיות ראו מה והיא בחינת קליפת נוגה דאצילות, היינו שהוא בבחינת ביטול, בחינת מה, אך הביטול עצמו הוא בהרגשה, שהביטול נראה ומורגש, ואמר ראו מה, ראו שאני בטל. וכן הוא בענין השמחה, דלהיות שענינה של שמחה הוא העדר ההגבלה ותכלית ההתפשטות, כידוע ששמחה פורצת גדר, הרי מזה יכול להיות על ידי ריבוי ההשתלשלות ענין של יניקה וכו'. דבאצילות ששם לא יגורך רע, ענין הקליפת נוגה הוא שהביטול הוא במורגש. אך מזה נמשך אחר כך על ידי ריבוי השתלשלות ענין קליפת נוגה דעשיה שהוא ממוצע לרע גמור. וכן הוא בענין השמחה, דכאשר השמחה היא במורגש אפשר שיצא מזה ענין של רע גמור, וכמו מי שהוא איש רע בעצם, הרי בעת השמחה נפרץ גדרו ומתגלית ישותו ורשעו לעין כל. אך כאשר האדם הוא בבחינת ביטול בעצם הרי דוקא בעת השמחה בא ביטולו לידי גילוי שהוא מוותר על כבודו ומתחבר עם כל אדם כו'. וזהו מה **ששלימות השמחה היא כאשר גם השמחה עצמה אינה במורגש כלל**. שדוקא אז נמשך בשמחה זו התענוג שבעצמות, ואי אפשר שתהיה יניקה מזה לחיצונים כלל".

- **הגיע הזמן של "אז ימלא שחוק פינו" – תורת מנחם התוועדויות תנש"א ח"ד** עמ' 1-210:

"וכאשר טוענים, היתכן, הרי אמרו חז"ל "אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה, שנאמר **אז** (לעתיד לבוא) ימלא שחוק פינו"? – הרי נשיא דורנו, דור השמיני, **הוא הוא** "אז" (שמספרו שמונה), כפי שהכריז בעצמו ש"לאלתר לגאולה", ואמר וחזר וציוה לפרסם ש"הנה זה בא" (שיר השירים ב, ח), היינו, לא רק "הנה זה עומד **אחר** כתלנו", ואפשר לראותו על ידי סדק בהכותל, אלא "הנה זה בא" ...

ומה ש"אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה" – במה דברים אמורים, כאשר המדובר אודות רגע קודם גילוי משיח צדקנו; אבל בנדון דידן, הרי מכיון שנשיא דורנו היה המשיח של דורנו, והוא נתגלה בכל התוקף – הרי לא רק שניתנה רשות, אלא יתירה מזה, שיש חיוב להתנהג באופן ש"ימלא שחוק פינו ולשוננו רינה".

8. תועלת השמחה:

- **השמחה חודרת לפנימיות ומשליטה את פנימיות נפשו, ונדחות מגבלות הגוף והנפש - תורת מנחם התוועדויות חל"ב** עמ' 2-51:

"ענין השמחה כפשוטו הוא – שהאדם יוצא מגדר ההגבלה והמדידה שלו, שלכן, הסימן על השמחה הוא כאשר רואים שמנגן בקול גדול, או מרקד ברגליו ומטפח בידו, וכיוצא בזה.

וכללות הענין הוא – שעומד במעמד ומצב בלתי רגיל בחיצוניותו, וגם בנוגע לכחות הנפש עומד הוא במעמד ומצב בלתי רגיל, וכפי שהובאה הדוגמא מהנהגת המלך, שבעת שמחתו מראה כל יקר תפארת גדולתו, אף על פי שעל דרך הרגיל הרי זה כמוס וחתום ללא אפשרות גישה לאף אחד,

ועל דרך זה בכל אחד ואחד – שהשמחה היא סגולה שתהיה אצלו נביעת השכל שיוכל להבין דבר בנקל ובעומק ביותר, או שיוכל לגלות להזולת ענין שעד עתה היה אצלו "בסוד", ועתה, מצד השמחה, אינו חוסך ומגלה זאת להזולת, וכן שייך שיתן צדקה שלא לפי ההרגל שלו לגמרי, ועד שבעת שמחה אמיתית שייך שתהיה אצלו פריצת כל הגדרים, שיוצא מגדר המדידה וההגבלה לגמרי, ויכולים לפעול אצלו כל מה שרוצים.

וטעם הדבר – כיון שהיתה אצלו שביעת-רצון וקורת-רוח ביותר מענין בלתי-צפוי, שענין זה נוגע וחודר בפנימיות, ואז שולטת אצלו פנימיות נפשו להסיר את כל המדידות וההגבלות שמצד כלי הגוף או אפילו מצד כלי הנפש.

ומובן, שכדי שיסורו כל המדידות וההגבלות של האדם, ויצא מגדר הגבלה לגמרי – צריכה השמחה לחדור עד **לפנימיות נפשו**, כי: כאשר השמחה היא רק באופן של "מהיכי תיתי" – אזי תסיר השמחה רק את המדידה וההגבלה של הכחות החיצוניים, ענינים שהם אצלו באופן של "מהיכי תיתי", אבל בנוגע לענין **שנוגע לו באמת**, ענין של סוד או חכמה עמוקה שמסתיר בכוונה – תישאר המדידה וההגבלה, כיון שהשמחה לא הגיעה לשם.

ולכן, המשל המובא על פריצת כל הגדרים בעת השמחה, הוא מהשמחה שבעת חתונת בנו יחידו ... להיותו בן יחיד, הרי הוא קשור עם ה"יחיד" שבנפשו ... ובפרט ... בעת חתונתו, שאז מתחיל ההמשך של "דור ישרים יבורך" (תהלים קיב, ב) ...".

- **השמחה עוזרת לקחת החלטות נכונות - תורת מנחם התוועדויות תשד"מ ח"א** עמ' 245:

"רואים במוחש שכאשר אדם שרוי בשמחה, הרי זה פועל עליו תנועה של פריצת הגדרים (שמחה פורצת גדר), כולל – לבחון כל דבר לאמיתתו, על ידי זה שאינו מסתכל על הדבר מנקודת מבט מצומצמת, אלא מנקודת מבט רחבה ועמוקה יותר, ואז ביכלתו לבוא לידי החלטה נכונה ואמיתית בנוגע לאופן הנהגתו בחיי היום-יום על פי הוראות התורה ".

- **השמחה משנה את הטבע, הן טבע האדם והן טבע בית הדין של מעלה – תורת מנחם התוועדויות תשמ"ו ח"ב** עמ' 189:

"מבואר בדרושי חסידות (בפרט בדרושי חתונה – המשך "שמח תשמח" וכיוצא בזה) גודל מעלת השמחה – שפורצת גדר ... עד כדי כך, שעל ידי השמחה משתנה טבע האדם מן הקצה אל הקצה.

ומזה מובן, שפריצת גדר דענין השמחה היא גם ביחס לטבע דבית דין של מעלה, כלומר, אף על פי שמדובר אודות טבע של **קדושה**, טבע בית דין של **מעלה** (לא רק בית דין של מטה), מכל מקום, על ידי ענין השמחה **משתנה** הטבע, עד לשינוי **מן הקצה אל הקצה** – "בהלו נרו" (איוב כט, ג – ובמצודת דוד: בהלו נרו: כשזרחה אור השפעתו על ראשי – ש.ס.), המשכת **חסד ורחמים** באופן של **בלי גבול** !

ומכיון שזוהי המשכה בלתי מוגבלת – הרי זה נמשך ומתגלה **למטה מטה ממש**, בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו, בבני חיי ומזוני רויחי, ובכולם רויחי, **כפשוטו ממש**".

- **פסק דין הזהר, שההשפעות מלמעלה לפי מצב השמחה למטה - אגרות קודש אדמו"ר חי"א** עמ' שכ"א:

"ומה שכתב אשר מעבודתו אין לו נחת וכי ועבודה קשה היא וכו'. הנה היפך השכל ישנם כמה אנשים שהונח אצלם שאין צריך להראות פנים שוחקות ושביעת רצון מהאופן שה' יתברך מנהיג את העולם בכלל ועניניהם בפרט, כיון שהרי אפשר שיתפרש הדבר שהם מסתפקים במה שיש להם, וככל שהוא טוב הרי אפשר שיהיה טוב עוד יותר, ולכן צריך לעמוד בטענות תמידיות מהקושי ובמרירות על כל צעד וענין, והנה מובן שזהו היפך הוראת תורתנו הקדושה ומכל שכן וקל וחומר ממאמר רבותינו ז"ל על פסוק כל הנשמה תהלל י"ה, שעל כל נשימה ונשימה צריך להלל ... **ונוסף על כל זה הרי פסקו בזהר הקדוש שכשמראים פנים עצובות, מעוררים ח"ו על דרך זה גם מלמעלה ובההשפעה שמלמעלה, מה שאין כן כשהאדם עומד בשמחה ובשביעת רצון איך שיהיה מצבו, הרי זה עצמו מטיב המצב ... (יעוין בזהר ח"ב קפ"ד ע"ב)**".

(וע"ע על דרך זה בתורת מנחם התוועדויות חמ"ח עמ' 7-236, ושם ג"כ פתגם האדמו"ר האמצעי בנערותו עה"פ (תהלים קטו, ד): עצביהם כסף וזהב, שסיבת העצבות היא בגלל שמונחים בענינים של כסף וזהב).

- **מעשה של שמחה מביא את התגשמות הענין ששמחים ממנו ! – אגרות קודש אדמו"ר חט"ז** עמ' רנ"ב [הקטעים שבסוגריים מרובעות תורגמו מיידיש].
"בטח שמע פתגם כ"ק אדמו"ר מוהר"ש (א"ז של כ"ק מו"ח אדמו"ר) [העולם אומר שבאם אי אפשר ללכת מלמטה מדלגים מלמעלה, ואני סבור שיש מלכתחילה לדלג מלמעלה], והוא הדין בנידון זה שאף על פי שלכאורה צריך לחכות להשמחה גלויה עד שיוטב מצב הבריאות בפועל, הנה יש מקום לומר על פי נוסח הנ"ל **להקדים השמחה על הטבת הבריאות אף שלעת עתה אינה בגלוי, וזה עצמו ימהר הענין**, והוא על דרך הפתגם שנשמע כמה פעמים מנשיאי חב"ד [תחשוב טוב ויהיה טוב], **ופשיטא שכשמביאים את זה בדבור של שמחה ובמעשה של שמחה**, וביחוד בהנוגע לכת"ר אשר על ידי עטו עט סופרים יש בידו להשפיע על הרבים בהאמור, **הרי ידוע שכר הני בדוחי** (תענית כב, א)".

9. השמחה בטהרתה:

בשיחת שבת פרשת כי-תצא התשמ"ח, מדבר הרבי על שמחה מיוחדת: "שמחה בטהרתה", לשם מטרה ותכלית דביאת המשיח, וזלה"ק (מתוך תורת מנחם התוועדויות, שנת תשמ"ח ח"ד, עמ' 270-268):

"ויש לומר, שהדבר שעדיין לא עשו בשביל להביא את המשיח הוא – עבודת השמחה הרצויה בשביל להביא את המשיח:

נוסף לכך ששמחה פורצת כל הגדרים, וגם גדרי הגלות, יש בשמחה סגולה מיוחדת להביא את הגאולה ... ששמחה עצמית זו מעוררים על ידי שמחה של מצוה, שהשמחה של המצוה מגעת למעלה יותר מהמצוה עצמה ... מ"מ **בשמחה של מצוה עיקר ההדגשה היא על (אופן) העבודה, שהעבודה צריכה להיות בשמחה, ואילו המדובר כאן אודות השמחה להביא את המשיח הוא – על השמחה כשלעצמה, שמחה בטהרתה, עבודה של שמחה לשם מטרת ותכלית דביאת המשיח**".

[מובן וגם פשוט, שאצל יהודי גם שמחה כשלעצמה קשורה עם עבודת ה', עניני התורה ומצות, "פיקודי ה' ישרים משמחי לב", אבל יש להדגיש את השמחה עצמה, היינו לא (רק) הענינים המביאים את השמחה, אלא השמחה עצמה – והשמחה תביא את המשיח].

ומכיון שכן, הרי, הדרך להביא את המשיח היא – לכאורה, ולא רק לכאורה, אלא כן היא מסקנת הענין – על ידי הוספה בשמחה, שמחה בטהרתה, שמחה שתכף ומיד תביא את משיח צדקנו.

אמנם על פי זה מתעוררת השאלה לאידך גיסא: היתכן שבמשך כל הדורות לא השתדלו להביא את המשיח על ידי שמחה, גם לא לאחרי הכרזת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה"?! ... וי"ל הביאור בזה – בפשטות – שכשנמצאים בחושך כפול ומכופל דהגלות, שכל בני ישראל נמצאים בגלות, ו"שכינתא בגלותא", הרי מובן, שמצד גודל צער הגלות לא שייך שמחה בטהרתה.

אבל אף על פי כן, כיון שסוף כל סוף מוכרחים להביא את המשיח – לא נותרה ברירה אלא להביא את המשיח על ידי השמחה, שמחה בטהרתה.

ובהנוגע לקושי לפעול רגש של שמחה בטהרתה בחשכת הגלות – הרי, מכיון שמוכרחים להביא את משיח צדקנו, על כן צריך להיות, שבסוף זמן הגלות ממש – נותנים כחות מיוחדים שיוכל להיות ענין השמחה בטהרתה ... יתחילו במעשה בפועל: לצאת בקריאה והכרזה על דבר הוספה מיוחדת בשמחה כדי להביא את המשיח, ובודאי שעל ידי זה יביאו את המשיח בפועל ממש, ובזריזות הכי גדולה, "לא עיכבן כהרף עין", ואדרבה – ינסו ויווכחו!!".